

2018

Hämeenlinnan Ruokojärvenrannan ranta-asemakaavan luontoselvitys

Petri Parkko

2.9.2018

1. Taustoja

Suunnittelualue sijaitsee Hämeenlinnan Ruokojärven etelärannalla. Ranta-asemakaavaa laaditaan osalle tilan Ruokojärvenranta 109-575-6-279 aluetta. Suunnittelualueeseen kuuluu noin 260 metriä rantaviivaa. Tilalla harjoitetaan matkailuelinkeinotoimintaa. Kaavan tavoitteena on turvata tilan nykyiset matkailutoiminnot sekä mahdollistaa toiminnan kehittäminen osoittamalla alueelle lisärakentamista. Kaavoitusta varten tarvittiin tiedot alueen merkittävistä luontoarvoista. Maanomistajat Päivi ja Markku Salo tilasivat luontaselvityksen 25.6.2018.

Kartta 1. Selvitysalueen rajaus.

2. Menetelmät ja aineisto

Luontonselvityksen maastotyöt tehtiin 9.7.2018, jolloin alueelta selvitettiin arvokkaita elinympäristöjä, uhanalaislajiston ja direktiivilajien esiintymiä sekä niiden esiintymisen todennäköisyyttä elinympäristöjen ja ravintokasvien perusteella. Arvokkaita elinympäristöjä ovat luonnonsuojelulain, vesilain ja soveltaen metsälain 10 § suojelemat kohteet, METSO-ohjelmaan sopivat metsät, uhanalaisiksi arvioidut luontotyytit sekä harkinnan mukaan muut arvokkaat elinympäristöt.

Rannassa selvitettiin EU:n luontodirektiivin IV-liitteen sudenkorentolajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja aikuishavainnointina, jossa aikuisia sudenkorentoja kiikaroitiin rannoilta. Sudenkorennot aikuistuivat kesällä 2018 aikaisin, mutta lampikorentoja (*Leucorrhinia*) oli lennossa vielä heinäkuun alkupuoliskolla. Sää maastopäivänä oli sudenkorentojen lentoaktiivisuuden kannalta hyvä: +21 °C, puolipilvistä ja enimmäkseen aurinkoista, tuuli 3–4 m/s.

Luontonselvityksen maastotyöt teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko. Maastotöissä avusti Laura Parkko. Arto Remes (Ympäristösuunnittelu Oy Pirkanmaa) toimitti ranta-asemakaavan Osallistumis- ja arviointisuunnitelman. Luontotyyppien uhanalaisuus raportissa perustuu kirjaan Suomen luontotyyppien uhanalaisuus (Raunio ym. 2008) ja nisäkkäiden uhanalaisuus uusimpaan uhanalaisarviointiin (Liukko ym. 2016). Käytetty eliölajien nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Kartan 2 pohjakartta © Maanmittauslaitos.

3. Alueen luonnon yleiskuvaus (kartta 2)

Alue 1

Alueella on varttunutta ja harvennettua kuusivaltaista (myös mäntyä) metsää mustikkatyyppin ja lehtomaisella kankaalla (kuva 1). Metsäsammalkerros on melko yhtenäinen. Alikasvoksena kasvaa pihlajaa. Lähellä valtaojaa metsä muuttuu ravinteisuudeltaan lehdoksi (ks. 4. Arvokas elinympäristö), jonka puustona kasvaa myös tervaleppää.

Kuva 1. Suunnittelualan tasaikäistä ja varttunutta kuusivaltaista metsää lehtomaisella kankaalla. Ruokojärvi 9.7.2018
© Petri Parkko

Alue 2

Alueella kasvaa järeää kuusivaltaista metsää mustikkatyyppin kankaalla (kuva 2). Kuusen lisäksi puustona kasvavat vanhat männyt ja koivut. Lahopuuta on niukasti, mutta alueelta löytyy silti sammaloitunut kuusimaapuu. Metsä on kehityskelpoista ja siitä on kehittymässä lyhyellä aikavälillä METSO-ohjelmaan sopiva kohde.

Kuva 2. Alueen 2 järeitä kuusia ja vanhoja mäntyjä. Ruokojärvi 9.7.2018 © Petri Parkko

Alue 3

Mökkien eteläpuolella kasvaa varttunutta mäntyä sekä vähän koivua ja kuusta mustikkatyyppin kankaalla. Mustikka esiintyy kenttäkerroksessa runsaana ja alueella kasvaa myös kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*).

Alue 4

Alueella on äskettäin harvennettua mäntyvaltaista turvekangasta (kuva 3), jonka kenttäkerroksessa kasvaa etenkin mustikkaa ja metsäälvejuurta (*Dryopteris carthusiana*).

Kuva 3. Äskettäin harvennettua mäntyvaltaista turvekangasta. Ruokojärvi 9.7.2018 © Petri Parkko

Alue 5

Rannassa kasvaa kapea järviruokovyö (raportin kansikuva), tervalepän taimia, ranta-alpia (*Lysimachia vulgaris*), kurjenjalkaa (*Comarum palustre*), pullosaraa (*Carex rostrata*), luhtavuohennokkaa (*Scutellaria galericulata*), luhtasuoputkea (*Peucedanum palustre*) ja myrkkyykeisoa (*Cicuta virosa*). Kaava-alueeseen kuuluvan rannan edustalla on hyvin niukasti kelluslehtisiä, sillä rantaa on ruopattu.

Rannan tasoitettulla alueella kasvaa paljon viihvilöitä (*Juncus*) ja rajaojassa vehkaa (*Calla palustris*) ja terttualpia (*Lysimachia thysiflora*).

Kartta 2. Asemakaava-alueen luonnon yleiskuvauksen kasvillisuusalueet 1–5. Arvokas elinympäristö on rasteroitu vihreällä.

4. Arvokas elinympäristö

Kostea keskiravinteinen lehto (kartta 2, vihreällä rasteroitu kuvio)

Epäyhtenäinen lehtokuvio rajautuu valtaojaan, jonka tuntumassa on myös vanhoja umpeutuneita pienempiä oja. Puustona kasvaa kuusta ja ojan läheisyydessä tervaleppää. Kuviolla ei ole juurikaan lahoppuuta. Pensaskerroksessa kasvaa korpipaatsamaa (*Rhamnus frangula*). Rajauksen sisällä esiintyy paikoin myös lehtomaista kangasta, mutta suurin osa siitä on ravinteisuudeltaan lehtoa.

Ravinteisuudeltaan ja kosteustasoltaan vaihtelevan kuvion kenttäkerroksessa kasvaa metsäkastikkaa (*Calamagrostis arundinacea*), valkovuokkoa (*Anemone nemorosa*), ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), korpiimarretta (*Phegopteris connectilis*), käenkaalia (*Oxalis acetosella*), oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*), suo-orvokkia (*Viola palustris*), metsäkortetta (*Equisetum sylvaticum*) ja pohjoisosassa metsämitikkaa (*Melampyrum sylvaticum*). Hiirenporras (*Athyrium filix-femina*) kasvaa paikoin laajoina

kasvustoina (kuva 4). Paikoin esiintyy nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*) ja sudenmarjaa (*Paris quadrifolia*).

Lehtokuvio ei ole luonnontilainen, mutta kehittyy lyhyellä aikavälillä arvokkaaksi luontokohteeksi. Kosteat keskiravinteiset lehdot on silmälläpidettäväksi NT arvioitu luontotyyppi.

Kuva 4. Lehtokuviolla kasvaa paikoin runsaasti hiirenporrasta. Ruokojärvi 9.7.2018 © Petri Parkko

5. Päätelmät ja suositukset

Luonnonsuojelualueet ja Natura 2000-alueet

Kaava-alueella tai sen läheisyydessä ei ole luonnonsuojelualueita eikä Natura 2000-ohjelmaan kuuluvia alueita.

Arvokkaat elinympäristöt

Kaava-alueelta rajattiin yksi arvokas elinympäristö, kostea keskiravinteinen lehto (ks. 4. Arvokas elinympäristö). Vaikka kohde ei ole luonnontilainen (vanhoja ojia, ei juurikaan lahoppua), on se silti säästämisen arvoinen. Se pyritään jättämään hakkuiden, kaivutoiminnan ja rakentamisen ulkopuolelle.

Myös alueen muiden varttuneiden kuusivaltaisten metsien säästäminen avohakkuilta olisi suotavaa. Luonnon monimuotoisuuden kannalta lahoppuun lisääntyminen on tärkeää, joten kuolleet puut olisi hyvä jättää metsään. Vuokramökkien läheisyydessä metsäpeitteisyydellä on merkitystä myös virkistysarvoille.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Suunnittelualue ei ole hyvää habitaattia silmälläpidettäväksi NT arvioidulle liito-oravalle (*Pteromys volans*), sillä lajin tärkein ravintopuu haapaa puuttuu. Lajin esiintyminen alueella on mahdollista, mutta lisääntyminen melko epätodennäköistä.

Kaikki maassamme esiintyvät lepakkolajit ovat luontodirektiivin IV-liitteen lajeja. Luonnonsuojelulaki suojelee niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, mutta Suomen allekirjoittama EUROBATS-sopimus edellyttää myös ruokailu- ja siirtymäalueiden huomioimista maankäytön suunnittelussa. Asemakaava-alueella esiintyy hyvin todennäköisesti lepakoita, mutta niille sopivia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja on vain alueen rakennuksissa. Rannan lisärakentamisella ei ole merkittävää heikentävää vaikutusta alueella todennäköisesti ruokaileviin lepakoihin.

Viitasammakon (*Rana arvalis*) kutupaikaksi rannat vaikuttavat liian karuilta. Laji suosii rehevämpiä ja kasvillisuudeltaan rikkonaisempia vesiä ja kutee suojaisiin paikkoihin. Viitasammakko voi kutea myös erilaisiin ihmisen luomiin ympäristöihin ja kausikosteisiin lammikoihin. Asemakaavalla ei ole merkittävää heikentävää vaikutusta viitasammakoille, eikä lisäselvityksiä todennäköisesti tarvita.

Suunnittelualueella kasvaa sekä kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*) että metsämaitikkaa (*M. sylvaticus*), jotka ovat kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) toukkien ravintokasveja. Alueella ei ole kuitenkaan erityisen hyvää lisääntymishabitaattia lajille, joka munii yleensä valoisiin harvennettuihin kangasmetsiin sekä kallioalueiden ja metsäautoteiden reunoille.

Alueella ei havaittu liitteen IV (a) sudenkorentolajeja, eivätkä kaava-alueeseen kuuluvat rannat ole niille erityisen hyvää habitaattia. Täplälampikorennolle (*Leucorrhinia pectoralis*) ranta on liian karu, eikä alueella ole riittävästi suojaista poukamia ja ilmaversoiskasvustoja. Lajin suosimilla paikoilla on yleensä hyvin monipuolinen ja mosaiikkimainen vesikasvillisuus. Lummelampikorento (*L. caudalis*) esiintyy hyvin todennäköisesti Ruokojärvellä, mutta laji on riippuvainen kelluslehtisistä kasveista, erityisesti ulpukasta (*Nuphar lutea*) ja lumpeista (*Nymphaea*), joita kaava-alueen rannoilla on ruoppauksesta johtuen hyvin vähän. Ruokojärven vesi on selvästi humuksen ruskeaksi värjäämää, mutta näkösyvyys on todennäköisesti riittävän hyvä näköaistinsa avulla saalistaville lampikorentojen toukille.

Uhanalaislajisto

Luonnonsuojelullisesti merkittävän uhanalaislajiston esiintyminen kaava-alueella on melko epätodennäköistä.

Linnusto

Alueella ei ole erityisen merkittäviä linnustoarvoja.

Loppupäätelmät

Alueen maankäyttötavoitteet eivät ole ristiriidassa luontoarvojen kanssa, eikä lisäselvityksiä katsota tarpeelliseksi.

Arvokkaana elinympäristönä rajattu kohde pyritään jättämään rakentamisen, hakkuiden ja ojitusten ulkopuolelle. Kehityskelpoiset kuusivaltaiset metsät olisi hyvä jättää kokonaan hakkuiden ulkopuolelle tai suosia varovaisia poimintahakkuita.

6. Lähteet

Liukko, U.-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E. M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. 572 s.